

# Era Prezesa Wyrozumskiego

Z Profesorem Jerzym Wyrozumskim połączyła nas miłość do Krakowa i jego przeszłości. To dlatego adresem, który nas jeszcze w latach siedemdziesiątych zbliżył i następnie związał wieloletnią przyjaźnią, stała się siedziba Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa (TMHiZK) przy ulicy św. Jana 12.

W swojej ponad studziesięcioletniej historii Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa nie tylko dzieliło losy swego miasta, ale i aktywnie je współtworzyło. Profesor Jerzy Wyrozumski objął prezesurę Towarzystwa w czasie dla Krakowa i jego zabytków szczególnie trudnym. Koniec dekady lat siedemdziesiątych oznaczał pogłębiający się kryzys miasta, którego symbolem stała się katastrofa ekologiczna nad Krakowem. Ten stan najwyższego zagrożenia dla nagromadzonego w starej polskiej stolicy dziedzictwa był równocześnie impulsem do podejmowania działań obywatelskich w obronie Krakowa i w obronie zagrożonych wartości. Jerzy Wyrozumski jako Prezes Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa stał się od razu jednym z najważniejszych autorytetów, wokół których odrodzić się miało pod Wawelem społeczeństwo obywatelskie. Nie przypadkiem więc może początek prezesury Jerzego Wyrozumskiego zbiegł się z powstaniem przy Towarzystwie – jeszcze przed sierpniowymi strajkami roku 1980 – Komitetu Opieki nad Kopcem Józefa Piłsudskiego. Komitet stał się szybko symbolem przywracania społecznej świadomości dziedzictwa, które reżim konsekwentnie wymazywał z pamięci – dziedzictwa polskiej Niepodległości. Komitet, ale i wiele innych inicjatyw – podjętych przez Towarzystwo w tym romantycznym czasie pierwszej „Solidarności”, stały się też symbolem odzyskiwanej przez Towarzystwo niezależności.

Obrona tej niezależności w czasach stanu wojennego to wielka osobista zasługa Prezesa Jerzego Wyrozumskiego. Władze próbowały wówczas zlikwidować Towarzystwo, aby uniemożliwić odnawianie Kopca Józefa Piłsudskiego. Odwaga Profesora i jego bezkompromisowość w rozmowach z ówczesną władzą budziły podziw. Towarzyszyła mu bowiem zawsze dewiza Jego Uniwersytetu „plus ratio quam vis”. To zarazem synteza Jego niezwykłej osobowości. Determinacji naszego Prezesa zawdzięczało wówczas Towarzystwo nie tylko uratowanie zagrożonej suwerenności, ale możliwość rozwoju różnych form działalności obywatelskiej na rzecz Krakowa. Wśród nich wymienić można choćby: doroczne sesje pt. „Kraków w dziejach narodu”, nową dynamikę „Rocznika Krakowskiego” i innych wydawnictw Towarzystwa, konkursy „Ocalić od zapomnienia” czy regularnie podejmowane interwencje konserwatorskie. Towarzystwo stało się w latach osiemdziesiątych jednym z miejsc, gdzie formułowano nową filozofię myślenia o Krakowie i jego dziedzictwie. Nie przypadkiem więc lokal przy ulicy św. Jana 12 stał się jesienią 1989 miejscem regularnych spotkań ekspertów Komitetu Obywatelskiego – miejscem, gdzie rodziła się nowa wizja Krakowa.

Dla Towarzystwa przełom polityczny roku 1989 oznaczał równocześnie odzyskanie po pół wieku jego własności: zabytkowej kamienicy przy ulicy św. Jana. Ta kluczowa dla przyszłości Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa operacja to jeden z największych

sukcesów kadencji Profesora Jerzego Wyrozumskiego. Kadencji, w czasie której wypełniał szereg innych ważnych funkcji publicznych, m.in. na Uniwersytecie Jagiellońskim i w odrodzonej Polskiej Akademii Umiejętności, równocześnie wnosząc do badań nad historią miasta tak monumentalne dzieła, jak choćby pierwszy tom *Dziejów Krakowa*.



Przez wiele ostatnich lat codzienna służba publiczna Profesora rozpięta była pomiędzy dwoma adresami: Sławkowską 17 i św. Jana 12. W Towarzystwie pojawiał się codziennie, punktualnie o godzinie 10. Z niezwykłą pilnością osobiście zajmował się wszystkimi – nawet największymi – szczegółami związanymi z administrowaniem sprawami Towarzystwa. Równocześnie przy obowiązkowej kawie – od której był niewątpliwie uzależniony – chętnie dzielił się ze współpracownikami swoją niezwykłą wiedzą o Krakowie. Pomnażanie i upowszechnianie wiedzy o Jego mieście było pasją Profesora.

Jako uczonec i cracovianista Jerzy Wyrozumski pozostanie nie tylko autorem I tomu monumentalnych *Dziejów Krakowa*. Jako Prezes TMHiZK był przez ponad 30 lat redaktorem zasłużonego „Rocznika Krakowskiego”. 40 tomów „Biblioteki Krakowskiej” i 35 tomów w serii „Kraków w Dziejach Narodu”, wydanych w czasie Jego prezesury, to zaledwie sucha statystyka. Ukochanym dzieckiem Jego edytorskiej pasji stała się monumentalna seria „Fontes Cracovienses”. Na jubileusz 750-lecia lokacji Profesor przygotował tom „Biblioteki Krakowskiej” pt. *Kraków. Nowe studia nad rozwojem miasta*, który stanowi podstawowe kompendium wiedzy o mieście. Poprzez Towarzystwo spełniał się w swojej miłości do Krakowa.

Zasługi Profesora dla nauki polskiej i dla Krakowa są trudne do przecenienia. Dotyczy to również wypełnianie przez Niego z wielkim poświęceniem misji Prezesa naszego Towarzystwa. Profesor nie tylko z oddaniem przez 35 lat kierował Towarzystwem, ale nadał jego działalności nowy wymiar. Dziś trzeba głośno mówić o erze Prezesa Jerzego Wyrozumskiego. Ofiarował nam swój autorytet, niezwykłą sumienność i odpowiedzialność.

Zawsze pełen poświęcenia. Człowiek krystalicznej uczciwości. Człowiek wielkiej dobroci. Człowiek niezwyklej skromności.

JACEK PURCHLA

Międzynarodowe Centrum Kultury